

Latvijas sabiedrības veselība uz citu valstu fona: intrīgējošākie indikatori

(domnīcas PROVIDUS apkopojums par OECD datubāzē atrodamajiem datiem)

Rīgā, 2020.gada oktobrī

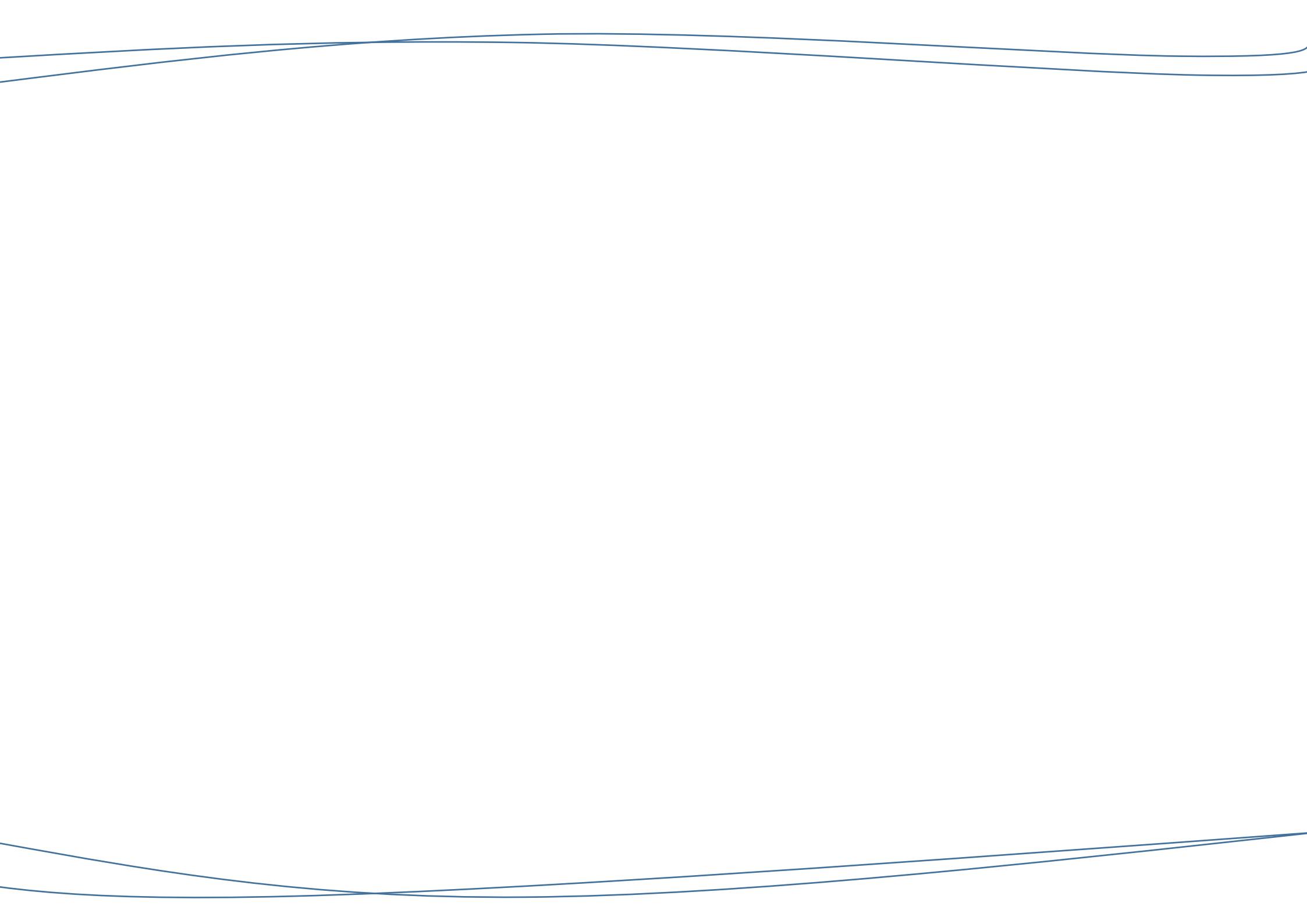

Sabiedrības integrācijas fonds

Kultūras ministrija

Sagatavots ar Sabiedrības integrācijas fonda finansiālu atbalstu no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par saturu atbild domnīca PROVIDUS.

Ievadvārdi

"Viens no iemesliem, kādēļ Latvija 2016.gadā iestājās Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijā (OECD), - šīs organizācijas vāktie dati un veiktie pētījumi, kuri ļauj dalībvalstīm ātri noteikt savas priekšrocības un vājos punktus. Pēdējo dažos gados Latvijā daudz diskutēts par mazo finansējumu veselības aprūpei, taču mazāk par to, kā ar citām valstīm salīdzināties citās ar veselību saistītās tēmās. Tāpēc domnīca PROVIDUS iedzīlinājās OECD rīcībā esošajos veselībai veltītajos datos¹, lai īpaši izdalītu tos rādītājus, kur Latvija izceļas uz citu valstu fona.

Nav pārsteidzoši, bet rādītāju, kur mēs izceļamies negatīvi, veselības jomā ir daudz vairāk nekā iepriecinošo ziņu. Piemēram, Latvijā līdz 2018. – 2019. gadam bija OECD valstu kompānijā zemākais dzīves ilgums, it sevišķi vīriešiem, visaugstākā mirstība ar infarktu un insultiem, paši zemākie izdevumi stacionārajai un ambulatorajai aprūpei.

Šis buklets ir tapis bridi, ka Saeima lemj par valsts budžetu 2021.gadam, tai skaitā par veselības aprūpes finansējumu. Tādēļ galvenā šī apkopojuma mērķauditorija ir politisko lēmumu pieņēmēji. Ceram, ka apkopotie dati noderēs arī ekspertiem, ierēdņiem, žurnālistiem, akadēmiķiem, - katram, kuram rūp Latvijas iedzīvotāju veselību.

Lai gan par OECD pastāv priekšstats, ka tas esot "bagāto valstu klubīņš", tā nav līdz galam taisnība. Starp OECD valstīm atrodamas arī tādas valstis kā Meksika, Turcija, Čīle, Kolumbija. Tādēļ par indikatoru atlases kritēriju esam noteikuši gadījumus, kad Latvijas rezultāts atrodamis OECD valstu pirmajā sešiniekā – vai nu pozitīvā, vai negatīvā nozīmē. Bukletā ieklāvām tikai jaunākos salīdzinošos datus – attiecībā uz OECD ne vecākus par 2017.-2019.gadu.

Kopumā esam apkopojuši informāciju par daudz lielāku indikatoru skaitu, nekā ieklāvām šajā bukletā, pilnais EXCEL fails atrodamis PROVIDUS mājaslapā. Datus par indikatoriem vāca un apkopoja PROVIDUS piesaistītais pētnieks Edgars Klētnieks.

Esam pateicīgi Frīdriha Eberta fondam Latvijā, kā arī Latvijas NVO fondam par atbalstu šī apkopojuma tapšanā!"

Iveta Kažoka, PROVIDUS direktore

---

¹ Pilnā veselības datu bāze ir pieejama šeit: <https://stats.oecd.org/Index.aspx?ThemeTreeId=9>

Kuros parametros Latvija paliek pēdējās vietās?

Par atlases kritēriju šo indikatoru atlasei kalpoja šāds kritērijs: Latvijas rezultāts ir starp sešiem sliktākajiem OECD. Pelēkā krāsā īpaši atzīmējām tos indikatorus, kur Latvijas sniegums ir pats vājākais. Salīdzinot ar citām OECD valstīm, Latvijā ir zems iedzīvotāju dzīves ilgums, zems veselības aprūpes finansējums, zema nodarbinātība veselības un sociālajās jomās, maz medicīnas māsiņu. Latvijā ir īpaši augsta mirstība ar infarktu vai insultu 30 dienas pēc uzņemšanas slimnīcā, liela novēršamā mirstība, daudz potenciāli zaudētu dzīves gadi, daudz smēķētāju un liels alkohola patēriņš.

Indikators	Latvijas rādītājs	Augstākais rādītājs starp OECD valstīm	Zemākais rādītājs starp OECD valstīm	Lietuvas rādītājs	Igaunijas rādītājs	No kura gada OECD dati?	No kura gada Latvijas dati?
Veselības aprūpes finansējums (īpatsvars no iekšzemes kopprodukta)	6.3	17	4.4	6.8	6.8	2019	2019
Mājsaimniecību tiešās iemaksas veselības aprūpei (daļa no iekšzemes kopprodukta)	2.4	3.3	0.6	2.1	1.6	2019	2018
Izdevumi stacionārajai dziednieciskajai un rehabilitācijas aprūpei (daļa no iekšzemes kopprodukta)	1.3	3.4	1.3	1.9	1.5	2018	2018
Izdevumi ambulatorajai dziednieciskajai un rehabilitācijas aprūpei (daļa no iekšzemes kopprodukta)	1.4	7.7	1.4	1.7	2	2018	2018
Izdevumi ilgtermiņa aprūpei (daļa no iekšzemes kopprodukta)	0.3	2.9	0	0.5	0.6	2018	2018
Paredzamais dzīves ilgums visiem iedzīvotājiem (gadi)	74.9	83.8	74.9	75.8	78.4	2018	2018
Paredzamais dzīves ilgums sievietēm (gadi)	79.7	86.3	77.9	80.7	82.7	2018	2018
Paredzamais dzīves ilgums sievietēm 60 gadu vecumā (gadu atšķirība starp sievietēm un vīriešiem)	5.8	6.2	2	6.2	6	2018	2018
Paredzamais dzīves ilgums vīriešiem (gadi)	70.1	81.9	70.1	70.9	74	2018	2018
Zīdaiņu mirstība, sākot no 22. grūtniecības nedēļas (vai 500 gramu dzimšanas svars) - nāves gadījumu skaits uz 1000 dzīvi piedzimušajiem	3	6.2	1.7	n/a	1.7	2018	2018

Indikators	Latvijas rādītājs	Augstākais rādītājs starp OECD valstīm	Zemākais rādītājs starp OECD valstīm	Lietuvas rādītājs	Igaunijas rādītājs	No kura gada OECD dati?	No kura gada Latvijas dati?
Mātes mīrstība (nāves gadījuma skaits uz 100 000 dzimšanām)	15.7	34.6	0	14.2	0	2018	2018
Potenciāli zaudētie mūža gadi visu nāves cēloņu dēļ cilvēkiem, kuriem ir 75 gadi vai vairāk (zaudētie gadi uz 100 000 iedzīvotājiem)	8733.1	9405.4	3021.6	9,405.40	6564.6	2017	2015
Potenciāli zaudētie mūža gadi infekciju un parazītisko slimību dēļ cilvēkiem, kuriem ir 75 gadi vai vairāk (zaudētie gadi uz 100 000 iedzīvotājiem)	336.1	336.1	6.7	294.7	163.1	2017	2015
Potenciāli zaudētie mūža gadi neoplazmu (audzēju) dēļ cilvēkiem, kuriem ir 75 gadi vai vairāk (zaudētie gadi uz 100 000 iedzīvotājiem)	1895.9	2396.2	1014.5	1960.6	1647.6	2017	2015
Potenciāli zaudētie mūža gadi garīgo un uzvedības traucējumu dēļ cilvēkiem, kuriem ir 75 gadi vai vairāk (zaudētie gadi uz 100 000 iedzīvotājiem)	188.4	194.3	4.5	23.4	103.2	2017	2015
Potenciāli zaudētie mūža gadi asinsrites sistēmas slimību dēļ cilvēkiem, kuriem ir 75 gadi vai vairāk (zaudētie gadi uz 100 000 iedzīvotājiem)	2614.3	2614.3	376.6	2397.3	1546.5	2017	2015
Potenciāli zaudētie mūža tīša pašķaitējuma dēļ cilvēkiem, kuriem ir 75 gadi vai vairāk (zaudētie gadi uz 100 000 iedzīvotājiem)	469.1	783	62.8	783	389.4	2017	2015
Novēršama mīrstība (nāves gadījumu skaits uz 100 000 iedzīvotājiem – standartizēti dati)	269	275	75	275	202	2017	2015
Ārstējami novēršama mīrstība (nāves gadījumu skaits uz 100 000 iedzīvotājiem – standartizēti dati)	157	163	42	163	107	2017	2015
Veselības stāvokļa uztvere kā laba vai ļoti laba (daļa no iedzīvotājiem)	46.9	88.6	32	44	51.6	2018	2018
Veselības stāvokļa uztvere kā slikta vai ļoti slikta (daļa no iedzīvotājiem)	15.5	17.2	2.4	15.8	14.7	2018	2018

Indikators	Latvijas rādītājs	Augstākais rādītājs starp OECD valstīm	Zemākais rādītājs starp OECD valstīm	Lietuvos rādītājs	Igaunijas rādītājs	No kura gada OECD dati?	No kura gada Latvijas dati?
Apmaksāta prombūtne no darba slimības dēļ (zaudēto dienu skaits uz cilvēku gadā)	14.9	20	5.9	8.9	9	2018	2018
Smēķē katru dienu (smēķētāju īpatsvars starp iedzīvotājiem, kuriem ir 15 gadi un vairāk)	24.1	28.5	11.9	20.3	22.1	2018	2014
Alkohola patēriņš (litri uz iedzīvotājiem)	12.6	12.6	1.4	11.2	10.1	2018	2018
Kopējā veselības un sociālā nodarbinātība (% no iedzīvotāju nodarbinātības)	5.49	20.31	2.96	6.83	6.09	2018	2018
Praktizējošās vecmātes (uz 1000 iedzīvotājiem)	0.21	0.85	0.11	0.32	0.34	2018	2018
Praktizējošas vecmātes uz 1000 iedzīvotājiem	20.5	67.41	12.05	31.4	31.74	2018	2018
Praktizējošās māsiņas (uz 1000 iedzīvotājiem)	4.35	17.74	1.33	7.78	6.29	2018	2018
Praktizējoši aprūpētāji (uz 1000 iedzīvotājiem)	1.13	17.07	0.56	2.84	2.88	2018	2018
Praktizējošās fizioterapeiti (uz 1000 iedzīvotājiem)	0.42	2.46	0.07		0.38	2018	2018
Ģimenes ārstu atalgojums (pret IKP uz vienu iedzīvotāju)	0.9	3.29	0.9	1.03	1.33	2019	2014
Speciālistu atalgojums (pret IKP uz vienu iedzīvotāju)	1.46	5.11	1.38	1.4	1.79	2019	2014
Slimnīcu māsiņu atalgojums (pret IKP uz vienu iedzīvotāju)	0.73	2.22	0.63	0.63	0.82	2019	2014
Pozitronu emisijas tomogrāfijas (PET) skeneri uz vienu iedzīvotāju	1.04	7.94	0.23	0.71	2.27	2019	2018
Pozitronu emisijas tomogrāfijas (PET) skeneri uz 1 miljonu iedzīvotāju	3.63	18.81	0.41	2.86	2.27	2019	2018
Daļa no iedzīvotājiem vecumā no 65 gadiem, kuri ir imunizēti pret gripu	7.7	85.1	7.7	14.8	10.2	2018	2018

Indikators	Latvijas rādītājs	Augstākais rādītājs starp OECD valstīm	Zemākais rādītājs starp OECD valstīm	Lietuvas rādītājs	Igaunijas rādītājs	No kura gada OECD dati?	No kura gada Latvijas dati?
Daļa no sievietēm (vecumā no 50 līdz 69 gadu vecumam), kurām ir veikts dzemdes kakla vēža skrīnings	42.1	83.6	30.4	50	52.8	2018	2018
Daļa no sievietēm (vecumā no 50 līdz 69 gadu vecumam), kurām ir veikts krūts vēža skrīnings	43.8	77.8	32.2	51	45.3	2018	2018
Trīsdesmit dienu mirstība pēc uzņemšanas slimnīcā ar AMI (akūto miokarda infarktu) pamatojoties uz saistītiem datiem (vecumā no 45 gadiem, vecuma-dzimuma standartizētie rādītāji uz 100 pacientiem)	16.5	16.5	6.9	13.6	12.3	2017	2017
Trīsdesmit dienu mirstība pēc uzņemšanas slimnīcā ar hemorāģisko insultu pamatojoties uz saistītiem datiem (vecumā no 45 gadiem, vecuma-dzimuma standartizētie rādītāji uz 100 pacientiem)	44.4	44.4	22.9	39	n/a	2017	2017
Trīsdesmit dienu mirstība pēc uzņemšanas slimnīcā ar išēmisko insultu pamatojoties uz saistītiem datiem (vecumā no 45 gadiem, vecuma-dzimuma standartizētie rādītāji uz 100 pacientiem)	28.2	28.2	6.2	20.5	n/a	2017	2017
Gūžas kaula lūzuma operācija, kas uzsākta 2 dienu laikā pēc uzņemšanas slimnīcā (vecumā no 65 gadiem, nominālais skaits uz 100 pacientiem)	40.6	96.9	40.6	70.8	85.6	2017	2017
Gadījumi ar plaušu emboliiju pēc gūžas vai ceļa locītavas protēzēšanas operācijas (vecumā no 15 gadiem, nominālais gadījumu skaits uz 100 000 slimnīcas izrakstīšanām)	402.1	551.3	15.4	n/a	n/a	2017	2017
Instrumentu radīta trauma vaginālajās dzemdībās (vecumā no 15 gadiem, nominālais gadījumu skaits uz 100 vaginālām dzemdībām)	4.5	16.4	0.7	n/a	7.1	2017	2017
Ilgtermiņa aprūpes darbaspēks (pilna laika) uz 100 iedzīvotājiem (vecumā no 65 gadiem)	0.4	3.9	0.4	n/a	0.9	2018	2018
Ilgtermiņa aprūpes dzīvojamio telpu gultu skaits uz 1 000 iedzīvotāju (vecumā no 65 gadiem)	13.3	81.9	1.8	37.7	45.1	2018	2018

Iepriecinoši indikatori

Par atlases kritēriju šo indikatoru atlasei kalpoja šāds kritērijs: Latvijas rezultāts ir starp sešiem labākajiem OECD. Kā redzams, Latvijā ir daudz medicīnas absolventu, kā arī labi rādītāji vakcinēšanai pret masalām un B hepatītu.

Indikators	Latvijas rādītājs	Augstākais rādītājs starp OECD valstīm	Zemākais rādītājs starp OECD valstīm	Lietuvas rādītājs	Igaunijas rādītājs	No kura gada OECD dati?	No kura gada Latvijas dati?
Medicīnas absolventi (uz 1000 praktizējošiem ārstiem)	67.22	91.77	21.22	44.79	29.53	2018	2018
Daļa no bērniem, kas imunizēti pret masalām	98	100	87	92	87	2018	2018
Daļa no bērniem, kas imunizēti pret B hepatītu	96	98	55	93	93	2018	2018
Anormāla mirstība pacientiem, kuriem diagnosticēta šizofrēnija (vecumā no 15 līdz 74 g., vecuma-dzimuma standartizētā attiecība)	2	6.7	2	2	n/a	2017	2017
Anormāla mirstība pacientiem, kuriem diagnosticēts bipolārisms jeb maniakālā depresija (vecumā no 15 līdz 74 g., vecuma-dzimuma standartizētā attiecība)	2.7	4.6	1.3	1.4	n/a	2017	2017
Gadījumi ar kīrurgiskās procedūras laikā atstātiem svešķermeņiem (vecumā no 15 gadiem, nominālais gadījumu skaits uz 100 000 slimnīcas izrakstīšanām)	1.1	10.9	0.3	n/a	n/a	2017	2017
Ne-instrumentu radītā trauma vaginālajās dzemdībās (vecumā no 15 gadiem, nominālais gadījumu skaits uz 1000 vaginālām dzemdībām)	0.3	3.1	0.2	n/a	0.9	2017	2017
Izdevumi veselības aprūpes papildpakuojumiem (daļa no iekšzemes kopprodukta)	0.6	0.8	0.1	0.4	0.7	2018	2018

Diskusijas vērtie indikatori

Bukletā nolēmām iekļaut arī tādus indikatorus, kur Latvija izcelas uz citu OECD valstu fona (atrodas starp 6 līderiem vai iepalicējiem), taču šis rādītājs prasa īpašu interpretāciju un diskusiju. Proti, nav acīmredzams, vai šāds rezultāts vērtējams kā iepriecinošs vai apbēdinošs. Piemēram, ļoti zemais dažādu zāļu lietošanas biežums – vai tas ir labi, ka ārsti izraksta šis zāles, vai tieši otrādi, tas liecina par Latvijas iedzīvotāju sliktu veselību? Vai tas ir labi vai slikti, ka tik maz Latvijas ārstu vai māsiņu ir mācījušies ārzemēs? Vai uz citu OECD valstu fona lielais slimnīcu skaits ir laba vai sliktā ziņa?

Indikators	Latvijas rādītājs
Valsts slimnīcu skaits uz 1 miljonu iedzīvotāju	23.35
Slimnīcu darbinieku skaits pret slimnīcu gultām	2.02
Māsiņu skaits pret slimnīcu gultām	0.55
Daļa no ārstiem, kas ir mācījušies ārzemēs	5.53
Daļa no māsiņām, kas ir mācījušās ārzemēs	0.43
Daļa no iedzīvotājiem vecumā no 65 gadiem, kuri ir ilgtermiņa aprūpes institūciju pakalpojumu saņēmēji (%)	0.4
Daļa no iedzīvotājiem vecumā no 80 gadiem, kuri ir ilgtermiņa aprūpes institūciju pakalpojumu saņēmēji (%)	0.3
A-10-zāļu patēriņš diabēta ārstēšanai (noteiktā dienas deva uz 1000 iedzīvotājiem dienā)	48.5
C-zāļu patēriņš sirds un asinsvadu sistēmai (noteiktā dienas deva uz 1000 iedzīvotājiem dienā)	313.3
C01B-antiaritmisko līdzekļu (I un II klasses) patēriņš (noteiktā dienas deva uz 1000 iedzīvotājiem dienā)	2.9

Augstākais rādītājs starp OECD valstīm	Zemākais rādītājs starp OECD valstīm	Lietuvas rādītājs	Igaunijas rādītājs	No kura gada OECD dati?	No kura gada Latvijas dati?
30.34	3.5	30.34	15.13	2018	2018
9.01	0.63	2.42	2.62	2018	2018
2.97	0.38	0.81	1.02	2018	2018
57.92	0.49	0.49	3.86	2019	2018
24.989	0.06	0.43	0.15	2018	2018
10.6	0.4	10.6	5	2018	2018
18.9	0.3	16.8	9.5	2018	2018
92	48	n/a	65	2019	2019
726.9	313.3	n/a	429.9	2019	2019
7.8	1.5	n/a	5.7	2019	2019

Indikators	Latvijas rādītājs
C02-antihipertensīvo līdzekļu patēriņš (noteiktā dienas deva uz 1000 iedzīvotājiem dienā)	13.5
C07-bēta blokatoru patēriņš (noteiktā dienas deva uz 1000 iedzīvotājiem dienā)	56.5
J01-antibakteriālo līdzekļu (sistēmiskai lietošanai) patēriņš (noteiktā dienas deva uz 1000 iedzīvotājiem dienā)	11.4
N-nervu sistēmas zāļu patēriņš (noteiktā dienas deva uz 1000 iedzīvotājiem dienā)	105.5
N06A-antidepresantu patēriņš (noteiktā dienas deva uz 1000 iedzīvotājiem dienā)	17.8
Ģenerisko zāļu daļa no visa zāļu tirgus (pēc vērtības)	43
Pacientu skaits ar ilgstošas darbības benzodiazepīnu vai saistītu zāļu recepti uz 1000 pacientiem (vecumā no 65 gadu vecuma)	2.3
Daļa no iedzīvotājiem vecumā virs 65 gadu vecuma, kam ir izrakstīti neiroleptiskie (antipsihotiskie) līdzekļi (pēc vecuma standartizētie rādītāji uz 100 000 iedzīvotājiem)	4.8
Slimnīcā vidējais uzturēšanās ilgums ar skeleta-musuļu sistēmas un saistaudu slimībām (dienas?)	8.4
Kataraktas operāciju skaits uz 100 000 iedzīvotājiem	1656

Augstākais rādītājs starp OECD valstīm	Zemākais rādītājs starp OECD valstīm	Lietuvas rādītājs	Igaunijas rādītājs	No kura gada OECD dati?	No kura gada Latvijas dati?
34.8	1.1	n/a	3.8	2019	2019
72.4	19.7	n/a	55.2	2019	2019
32.4	9.3	20.2	12	2019	2018
344.9	92.5	n/a	134.2	2019	2019
147.5	17.8	n/a	34.8	2019	2019
43	8.9	n/a	16	2018	2018
146.3	0.3	n/a	137.4	2017	2017
97.1	4.8	n/a	38.5	2017	2017
12.4	3.1	7.4	6.8	2018	2018
1656	76.5	881.9	1392.5	2018	2018

PROVIDUS ir nevalstiska, bezpartejiska un bezpeļņas organizācija ar misiju par gudru, zināšanās balstītu politiku.

Providus darba iedvesmas avots ir atvērtas sabiedrības vērtības. Īstenojot šo misiju, PROVIDUS palīdz Latvijas politikā pieņemt labākus lēmumus, kalpo par sanitāriem sliktiem lēmumiem un veicina sabiedrības līdzdalību dažādās formās.

Plašāka informācija par PROVIDUS darbu pieejama mājaslapā
www.providus.lv

